

TAULA RODONA 1

CIUTADANIA, SALUT I GÈNERE.

Carme Valls.

La salut entesa com la definició del Dr. Jordi Gol Gorina al Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, es un procés que cada persona ha de fer per assolir una autonomia personal, solidaria i joiosa. La salut no es pot doncs assimilar a una dependència ni de normes, ni de fàrmacs ni tan sols de un sistema de assistència sanitari. Es podria dir que la salut es un procés i un estat en que cada esser humà pot exercir la seva llibertat (Mc Cormick).

Es pot considerar saludable mirar només per els propis interessos immediats i oblidar el propi entorn i les relacions amb els essers humans que ens envolten? Es pot considerar saludable malmetre el medi ambient, contaminant l'aire, l'aigua i els nostres aliments, deixant una terra inservible pels nostres fills i filles i els nostres nets i nétes? Si la veritable autonomia personal per ser saludable, només pot ser solidaria, com podem exercir aquesta solidaritat en les nostres vides quotidianes, i al mateix temps convertir-nos amb essers cada vegada mes autònoms? Per mi assolir la plenitud de persones només es pot fer sense deixar de banda el compromís cívic amb el nostre entorn, i no com una forma de viure sacrificada i feixuga sinó com diu Hannah Arendt, "com una forma d'assolir la felicitat complerta". Aquest compromís cívic només es pot assolir fent POLÍTICA, i seguint la filosofa alemanya, "si es vol comprendre la política en termes de categories de fins i mitjans, es tracta en primer lloc, tan en sentit grec com aristotèlic, de un FI i no un mitja. I el fi no consistiria solsament en aconseguir la llibertat, tal com s'exercia en la *polis*, sinó en la alliberació prepolítica per aconseguir la llibertat dins la *polis*. El sentit de la política, i no el seu fi, consisteix en que els homes lliures, més enllà de la violència, el conflicte i la dominació, tenen entre ells relacions de iguals..... i tots els assumptes hauran de esser regits per la discussió i la persuasió mútues"¹.

TENIM JA CIUTADANIA MES SALUDABLE?

La instauració de la democràcia i las actual formula de exercir la política des de les institucions, la majoria burocratitzades, i amb interessos de autopropaganda en el poder mes que de servei públic, ha contribuït a fer essers humans més saludables, o sigui mes AUTÒNOMS, SOLIDARIS I JOIOSOS?. Per ara em sembla que no. La ciutadania està emparedada entre els que abonen i alimenten el catastrofisme per guanyar vots, alimentant les visceralitats i mentint sistemàticament, i els que en volen fer por de que no tornin a governar els catastrofistes, amb petits apunts de qui vol que els votem per fer-nos les coses "tots sols", com si això fos possible en un mon globalitzat.

La acción sin pensamiento ha vaciado el discurso, es el vacío del discurso. La carrera electoral sin límites, a provecho de la perpetuación de los mismos partidos, el terrorismo, o el pensamiento único que sustenta la hegemonía neoconservadora no tiene discurso. En realidad, es el

pensamiento único, el que lleva al terrorismo. Quien actúa sin comprender la diversidad y la complejidad de las sociedades humanas y sólo con planteamientos hegemónicos basados en la guerra y en la destrucción del adversario, crea las condiciones para el terrorismo de la desesperación. El discurso de la guerra es simple, el discurso de la negociación y de la mediación es complejo. Para construirlo se necesitan un nuevo tipo de habitantes de la polis, capaces de dar contenido a un discurso político de la complejidad.

Reducir la política a lo "que preocupa a la gente" cuando hemos reducido la gente a nada, es reducir la política a preocuparse de la nada.

"La acción que se prioriza depende de la domesticación del sujeto"... "Donde quiera que se mire, aparecen los hombres más como pacientes que como rebeldes, más como súbditos que como sujetos, más como acorralados que como evadidos"². Peter Sloterdijk.

El sistema electoral democrático, empieza y acaba con el acto del voto, y con él se mata el discurso político, ya que el tener a un electorado contento y "agradecido" acaba con el sentido de la política para la "polis". Los partidos políticos actúan en función de "lo que desea la gente" olvidando el papel de líderes y grupos que abrían el camino hacia un futuro mejor. Su papel de desveladores de conciencias que se acabó convirtiendo a veces en la creencia de que ellos eran la conciencia de las masas, está minando la estructura interna de muchos partidos, que acaban actuando para contentar a un electorado esquivo, como si el poder fuera una gran pastel que repartir. En realidad en la actual política, salvo honrosas excepciones, no hay gran política, sino más bien programa de gestión.

Però amb programes de gestió no es pot mobilitzar al electorat i com diu Slavoj Žižek, "si establim com a nivell zero de la política la coordinació d'interessos i l'administració competent, ambdues despolititzades, i socialment objectives, la única manera d'insuflar una mica de passió en aquest terreny, de mobilitzar la gent de manera activa, és mitjançant la por, un constituent Básic de la subjectivitat actual. Per aquesta raó, la biopolítica és, en darrera instancia, una política de la por, que se centra en la defensa de l'individu contra possibles hostilitats i assetjaments.... La por dels immigrants, la por de la delinqüència, la por de la depravació sexual, la por del mateix estat desmesurat, amb la seva pressió fiscal excessiva, la por d'una catàstrofe ecològica, la por de l'assetjament, ...es la concentració espasmodica de persones espasmodics"³.

JA HAN NASCUT ELS SUBJECTE DE LA POLIS?

Creo que el sujeto aún no ha nacido en la historia, todavía somos sólo esbozos. Los no-hombres y las no-mujeres han sido domesticadas y sometidas al silencio por las normas sociales y culturales del patriarcado, las religiones, o las dictaduras fascistas o del proletariado y últimamente también por el terrorismo.

Creo que todos los discursos hasta ahora han sido realizados para explicar al sujeto, lo que ES, y para contenerlo, y limitarlo, no han sido realizados por el sujeto. En realidad creo que el sujeto está tan inmerso en la acción

que ya no piensa y por ello es pasto fácil para absorber cualquier discurso, sobre todo si es visceral, sentimental o juega al mismo tiempo con las relaciones grupales o tribales. En la medida en que el sujeto ha sido contenido, pero no ha crecido, ha vuelto a la tribu, como ha ocurrido lamentablemente en los Balcanes.

Los no-hombres y no-mujeres están buscando quienes son, qué piensan, y que desean hacer por ellos mismos. Han iniciado la huelga de que alguien desee o piense por ellos. Pero este crecimiento personal es doloroso, lento y necesita espacios y redes autónomas, ya que el control y la domesticación del sujeto ha llegado al cuerpo. La medicalización de todos los procesos fisiológicos naturales, sobre todo hacia las mujeres, la biotecnología, la intoxicación química medioambiental, la aparición de la anorexia y bulimia en busca de cuerpos andróginos, y la distribución masiva de psicofármacos ante los naturales estados de ansiedad del sujeto, son diversos instrumentos de la domesticación.

El cuerpo está tan controlado y desnaturalizado, no puede ni expresar sus síntomas, ni tampoco sus deseos. Está bloqueada incluso la capacidad de desear, y está castrada su dimensión política. Las políticas del futuro deben hacer visibles los encadenamientos de los cuerpos para poder liberar las mentes, debe hacer posible recuperar al cuerpo como elemento de comunicación y de expresión. Aclarando los condicionantes que lo limitan y lo empuñan, será posible, liberar el cuerpo, hacerlo más erótico, darle dimensión de cuerpo en relación. Un cuerpo que vuelve a desear y sentir el placer, y no síntomas de malestar y dolor, y que acepta la represión. Un cuerpo que recupera su dimensión de persona humana, ciudadana del mundo.

QUINES SON LES CONDICIONS PREVIES PER EL COMPROMÍS CÍVIC?
QUINS SERIEN ELS ELEMENTS PER L'ALLIBERACIÓ PREPOLÍTICA?

Alguns autors assenyalen que només son motivacions suficients per participar en la política aconseguir els diners, el poder i la gloria, com a úniques motivacions humanes. Jo ja vaig dir en el meu llibre, "Homes i dones. Salut i diferències"⁴ que les raons i motivacions de moltes dones i alguns homes per participar en la vida social i política, i per exercir el civisme eren diferents "

Però per exercir-los hi han autors que aboquen per les virtuts cíviques com a fórmula de fer ciutadans i ciutadanes compromesos i responsables. Però l'actuació pública per "virtuosisme", per tenir virtuts, per bondat, o per "bonisme", pot ser una posició poc saludable a la llarga, ja que el bonisme ha estat lligat a certes posicions aristocràtiques o separades de la massa, que no pot tenir les virtuts dels "patricis".

M'agrada més parlar de essers humans: SUBJECTES, APASSIONATS, RESPONSABLES I ENTUSIASTES PELS CANVIS.

-Que es reconeixen A SI MATEIXOS I A SI MATEIXES, com "essers PORTADORS DE DRETS humans" com a SUBJECTES DE LA SEVA HISTORIA.

- Amb PASSIÓ PER DEFENSAR-LOS, ja que saben que si juguen la vida, que es l'únic bé que tenim, de cert, i que podem viure com víctimes, com a botxins, com a ser indiferents o com essers domesticats o submisos, o com "homo sacer"⁵. Depèn de la pròpia voluntat, i malgrat les circumstàncies encarar el futur de una o altre manera.

- Assumint el llenguatge entusiàstic, i exercint l'ENTUSIASME" com a promesa del esdevenidor. Malgrat tenim cada vegada més homes i dones que son viscut per inèrcies mediàtiques, o alta mobilitat viatgera, per demostrar que estan vius, poques coses generen entusiasme col·lectiu, excepte algunes manifestacions esportives. "Qui podria negar que la època dels mitjans de comunicació ha conduït a un triomf de la vitalitat entontida, regida per el model de indefinició esportiva-musical? El últim humà: el transeünt davant de un micròfon"⁶. Però sense retrobar-se amb el llenguatge, els missatges, i els personatges que ressonen en el propi interior, que fan aflorar el inconscient, no es poden acumular les energies suficients, que es necessiten per exercir la responsabilitat.

Amb RESPONSABILITAT.

La participació ciutadana en la política s'ha vist sotmesa a nombroses manipulacions, des de fer-la servir com a carn de canó per fer canvis en el poder i després oblidar-la (recordem que les dones van ajudar prendre la Bastilla durant la revolució Francesa i després no varen tenir cap dret a vot), fins a la consideració de corretges de transmissió de la consciència obrera encarnada en una grup dels aparells dels partits marxiste-leninistes, o l'actual utilització per aconseguir partícules de poder o simplement càrrecs remunerats. La manipulació ha consistit ideològicament a considerar que la "salvació de la humanitat passava per molts sacrificis, inclosos els sacrificis personals i la perpetuació dels rols de gènere, amb la submissió de les dones, que habitualment no podien participar en els llocs de direcció política. (I ara tampoc en la direcció econòmica. Només ens hem de fixar en les fotografies de premsa). Estic d'acord amb Rancièr quan diu : "Si queremos salir de la configuración ética de hoy, lo que precisamos es devolver a su diferencia las invenciones de la política y del arte, eso también quiere decir, justamente, recusar el fantasma de sus purezas, quiere decir devolver a esas invenciones de la política y del arte su carácter de cortes simples, ambiguos, precarios y litigiosos. Este trabajo supone en todo caso una condición esencial, que es sustraer las invenciones de la política y del arte a toda teología del tiempo, a todo pensamiento de trauma original o de salvación por venir"⁷

La ciutadania alliberada de tot sentiment de culpa te un paper essencial a la vida política, com portador de drets i com controladora de la acció dels governs. Al mateix temps el procés de fer-se responsable del seu entorn, l'allibera dels sentiments de culpa, i li permet desenvolupar totes les seves capacitats físiques i mentals, amb les conseqüències saludables de la connexió entre cos, ment i entorn. No ha de treballar per redimir cap culpa, ni per salvar a la humanitat ni ha ningú, sinó per recuperar els seus drets i la seva responsabilitat davant del futur que li ha estat robada.

COMPROMIS CIVIC COM A PROCÉS, únic camí per assolir la plena SALUT (Autonomia personal, solidaria i joiosa):

1. L'ORGULL DE PENSAR. (Hanna Arendt): Com diu Fina Birulés en el llibre així titulat, " Hanna Arendt, converteix la recerca de noves Eines per comprendre en autèntica passió, ja que per ella, pensar i estar vius es una mateixa cosa" i estar viu significa estar radicalment implicats en el present"⁸
2. LA CONSTRUCCIÓ DE LA CONS- CIENCIA i LA DELIBERACIÓ. La confirmació de la existència individual només es pot fer en relació als altres, la creació de la cons-ciencia, només es pot crear en comunicació. L'excel·lent llibre de Roger Bartra, es aclaridor en aquest aspecte. Per això el arribar a la consciencia de les nostre decisions només es pot fer amb la democràcia deliberativa, que es treballa en contacte amb els altres, i permet canvis en les pròpies posicions, quan s'escolten altres posicions, altres idees i s'inicia la química de noves relacions.
3. L'ACCIÓ.: El fet de que una persona ha decidit fer, després d'haver pensat, el converteix en una dona u home nou, que torna a néixer, que reneix, i que per la decisió que ha pres pot començar alguna cosa nova al món. "El actuar en tanto a comenzar de nuevo equivale al nacimiento de alguien, realiza en cada uno el hecho de haber nacido"⁹. Hanna Arendt." "La acció i la llibertat son el mateix: els homes només son lliures mentre actuen, la llibertat s'experimenta en el procés de l'acció...L'acció lliure sempre inaugura un nou inici, un inici que es nou malgrat els seus motius i els seus fins. Per altra banda, donada que l'acció es inesperada... pot ser qui sigui capaç de transcendir-los"¹⁰.
4. ELS CANVIS RESPONSABLES PER MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA. Serien els fins proposats, els objectius de l'acció, no sempre assolits, sinó es treballen els mitjans, amb el mateix interès que les finalitats. Quants interessants objectius no han aconseguit reeixir, perquè la metodologia emprada, no ha estat democràtica ni deliberativa, i els membres de l'associació, o del partit, han estat sotmesos a les decisions del que mana o del que crida mes.

ELS PROCESSOS DE LA SALUT EN LLIBERTAT

1.- ELS CANVIS EN ELS NEUROTRANSMISSORS. Les endorfines, la implicació emocional: Els estímuls externs, les emocions, l'apassionament i l'entusiasme, actuen transformant l'equilibri dels neurotransmissors en el Sistema Nerviós Central, i principalment el eix hipotalàmic – hipofisari – adrenal, i el sistema nerviós autònom. Els principals components del sistema dins del cervell son la Hormona alliberadora de corticotropina (CRH), i el sistema autonòmic norepinefrina-locus ceruleus (LC/NE). L'activació d'aquest sistema relacionat a les situacions d'estrès, condueix a canvis de conducta i canvis perifèrics que milloren l'habilitat del organisme per ajustar la homeòstasis i augmentar les probabilitats de supervivència. La CRH i el sistema LC/NE estimulen el despertar i l'atenció, així com el sistema dopaminèrgic mesocorticolímbic, que està implicat en fenòmens de

recompensa i anticipació, i en el sistema de beta endorfines hipotalàmic, que suprimeix la sensació de dolor i augmenta l'analgèsia. CRH inhibeix la sensació de gana i activa la termogènesis via el sistema de catecolamines. També existeixen interaccions recíproques entre la amígdala, el hipocampus, i el sistema de estrès, que estimula aquets elements i es regulada per ells. La CRH inhibeix la secreció de la Hormona estimulants de les gonadotropines (GnRH) per via de la somatostatina, durant l'estrès, i també inhibeix la Hormona de creixement (GH), i la secreció de la Hormona estimulants del tiroide (TSH) suprimint la funció reproductiva, la de creixement i la tiroïdal¹¹.

Sense un estímul constant en interacció amb l'entorn, la CRH i les endorfines s'adormen, i la salut no es desperta ni la qualitat de vida millora. L'estímul de la CRH pot millorar els estats depressius, però l'excés de estrès físic o mental pot conduir a l'ansietat.

2.- ELS ESTIMULS DE LA GLÀNDULA SUPRARENAL: La CRH, via la ACTH (Hormona estimulants de la glàndula suprarenal), estimula producció de cortisol per l'escorça de la suprarenal i epinefrina i norepinefrina per la medul·la suprarenal.

LA INTENSITAT DEL ESTIMUL COM MODULADOR DE L'ESCORÇA: Tots els estímuls intensos poden estimular l'escorça suprarenal i produir un increment del cortisol: Afectivitat intensa, enamorament, inseguretat, novetat, pèrdua de control sobre les situacions, ansietat i angoixa, dolor, impotència, desemparament.

LA PROPIA HISTORIA I BIOGRAFIA COM ESTIMULADOR DE LA MEDUL·LA: La producció de epinefrina i norepinefrina depèn de la biografia, historia i del inconscient de cada persona, de com els estímuls son viscuts per ella i com l'afecten les condicions de vida i treball¹². Treballs efectuats entre chimpances han vist disminuir la secreció de les hormones sexuals en contacte amb el mascle dominant, que incrementa a la vegada les hormones estressants. Les relacions entre dominants i submisos canvien la secreció hormonal i fan als submisos mes vulnerables, a la ansietat, hipertensió i canvis en el sistema immunològic.

3.- LA UNITAT COS-MENT, INTERACTUA AMB EL ENTORN. El paper de les feromones. Es coneix el paper de les feromones o hormones de la relació en la modificació del cicle menstrual de les dones que conviuen en una mateixa cas o a un internat, però que coneguem no hem trobat documentació de la relació de les feromones en les conductes col·lectives, ni en els processos de deliberació. Estudis qualitius i observacionals relaten la influencia dels espais oberts i favorables a la discussió, com espais que milloren el benestar de les persones que hi assisteixen i relaten trobar-se millor després de haver assistit a determinats debats, conferències o espais de reflexió.

La FEMINITZACIÓ DEL ETHOS POLÍTI¹³.

Ja que la societat patriarcal havia tancat a les dones en els espais privats, aquestes s'havien vist obligades a desenvolupar un *ethos* (uns hàbits o rutines) que els hi permetessin una supervivència amb la màxima qualitat possible. Van ser les primeres sanadores i recol·lectores quan els homes es dedicaven a la caça o a la guerra. Però les qualitats de les dones, depreciades per la societat com a aptes només per les tasques domèstiques, van ser tancades al espai ovular, transformant l'*ethos* cultural de la vida quotidiana, però no han arribat encara a transformar l'*ethos* polític¹⁴. Els llargs anys de cura de la família i de estar tancades als espais interns, ja que les primeres figures prehistòriques de deesses que privilegiaven els símbols maternals són de fa més de 30.000 anys, han contribuït a la elaboració d'un pensament i un discurs propi que encara es desconeix per elles mateixes, elaborat amb les experiències viscudes amb el seu propi cos i que no han pogut comunicar de forma completa perquè impregni el cos social.

La figura de Antígona representa potser la primera feminista seguidora de la seva pròpia llei interna i transgressora de la llei oficial representada per Creonte. Després només coneixem els passos de algunes figures històriques que van jugar papers importants com les reines o les governadores, que pertanyien a la aristocràcia, des de Leono de Aquitània fins a Catarina la Gran. Potser una de les primeres dones que va deixar obra escrita reclamant protagonisme com ciutadana va ser Olimpia de Gouges (1748-1793), autora teatral i activista revolucionària, que va escriure a l'any 1791 el manifest "Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana", a on reclamava els drets de ciutadania per les dones, en el moment en que eren proclamats i acceptats socialment els drets dels homes, però que malgrat la seva defensa dels drets de les dones va acabar guillotinata l'any 1793.

L'origen de la exclusió sistemàtica de les dones a la vida política fins ben entrat el segle XX, ha estat en que es un àmbit públic i des de la divisió sexual del treball un àmbit reservat exclusivament als homes. La societat patriarcal va relegar les dones al àmbit privat, fent de la naturalesa procreadora la "essència" del seu ésser femení, per el que va començar negant-li la possibilitat de tenir ànima, de pensar i finalment de votar quan es va establir la primera democràcia.

Hem de recordar que les dones sufragistes van iniciar la seva lluita a finals del segle XIX i que no es va aconseguir el vot de dones i homes a Suïssa fins després de la segona Guerra Mundial, i que encara hi ha països de la zona d'Orient Mig en que el dret a vot de les dones està restringit. Però a l'Espanya de finals del XIX, com bé assenyala Mary Nash¹⁵, les primeres dones que es van organitzar per la participació social, no van reclamar el dret a vot i la participació a les institucions com a primera prioritat, sinó que es van organitzar en els grups fourieristes de Andalusia, i de Granollers, creant una revista i proposant canvis per les igualtat de oportunitats en la educació i la atenció sanitària dels infants, dels malalts i de la gent gran. És aquesta una característica dels països del Sud de Europa? La situació econòmica i social estava tan pobrament desenvolupada que les dones com els homes de la seva època van veure la necessitat de ocupar-se abans dels

problemes d'educació, sanitat i un treball digne, abans de preocupar-se del seu dret a votar?

Serà necessari aprofundir aquesta diferència, amb els països del Nord de Europa, ja que no va ser fins l'any 1932 amb el cèlebre debat entre Victòria Kent i Clara Campoamor recollit a les actes del Congrés de Diputats, quan es va discutir a fons el dret a vot de les dones, entre dues socialistes. En aquesta discussió, Victoria Kent al·legava que la inferioritat política de la dona casada era inevitable, ja que sempre estaria unida al mandat del home i al de la església, per el que negava el sufragi universal a les dones. La defensa del dret a vot de la dona per part de Clara Campoamor, es un al·legat al dret de les dones a participar en política i a la capacitat de decisió de les persones que desenvolupen habilitats desconegudes, quan se'ls hi obren espais per ser protagonistes de la pròpia historia. El debat per aconseguir el sufragi universal de les dones es va guanyar al Congrés de Diputats tan sols per cinc vots, però va ser un primer pas per la incorporació de les dones a la vida política a tot l'estat espanyol. Amb el gran i cruel parèntesis de la guerra civil i la dictadura, la transició democràtica ha suposat un increment lent però progressiu de les dones a les institucions, ajuntaments, parlaments autonòmics i Congrés de Diputats. La Llei per la Igualtat aprovada al 2007, es un suport legal per els canvis que fan falta encara, i no ha suposat un increment substantiu del nombre de alcaldesses com a mínim a Catalunya. En canvi la majoria de membres de ONGs, de associacions veïnals i de associacions de tot tipus, son dones, menys a les cúpules i òrgans dirigents de les associacions. Haurem de estudiar a fons aquest "sostre de vidre" de les ciutadanes i les raons polítiques per l'allunyament de la militància dins dels partits, però tenir en compte la gran diversitat de formules amb que estan exercint el seu compromís cívic.

EL FUTUR DE DONES I HOMES EXERCINT EL COMPROMÍS CIVIC AMB LLIBERTAT.

Hemos de romper con los sujetos que se dejan modelar y domesticar completamente por sus definiciones sociales y que quedan totalmente paralizados en vida. Antes los grandes objetivos políticos como la libertad, la igualdad o la fraternidad movían a los movimientos sociales. Actualmente los movimientos cívicos se organizan en función de objetivos vecinales, inmigrantes, consumidores, movimientos feministas, culturales, por edades o sectores sociales, y por lo tanto la mayoría de discursos políticos hablan de una realidad fuera de la realidad. Los discursos políticos se han alejado de la realidad de sus cuerpos y de las vivencias y escucha de la realidad de los otros cuerpos. Son discursos fuera de la realidad y sus actores han de representar, casi siempre alejados de sus propios sentimientos .

Los nuevos sujetos de la polis han de tener características especiales y para Peter Sloterdijk han de ser individualidades dionisiacamente despiertas. "No han de ser precisamente las que huyen de la realidad, sino antes bien, las únicas capaces de mantenerse cerca de ese fondo último de placer-dolor con todas las consecuencias que esta capacidad de mantenerse entraña para el intercambio metabólico entre lo individual y la naturaleza, entre la vida y la sociedad; inversamente, los sujetos completamente

politizados, socializados, y moralizados serían aquellos que habrían tenido más éxito en su huida organizada de la verdad terrible. Cabe pensar que no hay nadie más permeable, auténtico, implicado y más ensalzador de la vida, a la hora de intervenir sobre la realidad que estos individualistas dionisiacos". Queda sin embargo el peligro de la praxis técnica y de tender la mano al activismo social terapéutocrático antes de promover la explosión del inconsciente y su maduración.

Rosi Braidotti, subraya que pensar es un proceso corporal, no mental y que el pensar precede al pensamiento racional. La fuerza del pensamiento feminista ha colaborado en la liberación de las mujeres en el deseo de libertad, de ligereza, de justicia y de realización personal y en la incorporación política de la máxima de que "todo lo privado es público. Estos valores no sólo han sido creencias políticas racionales sino además objetos de de intenso deseo, y en sus palabras este deseo se transforma en fuerza productiva: "A diferencia de la identidad, que tiene un lazo privilegiado con los procesos inconscientes - imbricados en lo corporal-, la subjetividad política constituye una posición consciente y deliberada. El deseo inconsciente y la elección deliberada pertenecen a diferentes registros. Mi énfasis recae en la POSITIVIDAD DEL DESEO, e su FUERZA PRODUCTIVA."

Dados los grandes fenómenos de la post modernidad: La naturaleza transnacional de su economía y las migraciones en masa (la globalización); la tercermundialización del primer mundo con el surgimiento del crimen y la ilegalidad como factor de peso (tráfico de mujeres y de niños); y el desarrollo de una fructífera alianza entre tecnología y cultura con la constitución del ciber espacio que también va a contribuir a la constitución de redes y alianzas políticas entre la ciudadanía, la producción de nuevos sujetos deseantes va a requerir una reorganización y transformación social masiva de las condiciones materiales de vida de la que las mujeres han de ser protagonistas. Sin la aportación de las mujeres y de los hombres, evolucionados de su etapa anterior de no-mujeres y no-hombres, no será posible afrontar los retos políticos que nos plantea la realidad.

Encara que cada vegada hi ha més dones incorporades a totes les professions, i a la política també, estic d'acord amb Victoria Camps, que "una política de la presencia com estratègia feminista ha de significar alguna cosa més que la presencia material de més dones al poder, inclús als nivells alts de poder i de càrrecs de responsabilitat. Hauria de significar la presencia de una cultura, de un fer, no exactament femení, sinó divers, diferent, que faci més compatibles la vida privada i la pública, a la vegada que impregni a la vida pública dels valors de la vida privada. Es el que denomino, l'altre gramàtica del poder"¹⁶.

La recuperació dels drets de ciutadania bàsics, el dret a ser informats i el dret a participar, es especialment important per les dones, tradicionalment allunyades dels espai públic. El dret a decidir sobre el que li afecta, el dret a decidir sobre el propi cos, el dret a la maternitat lliure i responsable, no medicalitzada, i el dret a viure en ciutats saludables, sense soroll, sense contaminació i amb aire net, pot transformar la seva mirada cap a l'entorn, transformant els seus drets en la forma de tornar a donar vida.

Incorporades a la democràcia deliberativa i sense afany de poder immediat ni de càrrecs, la incorporació de la perspectiva de les dones pot introduir als objectius de *la polis* el dret al plaer, a la qualitat de vida i del dret a gaudir, i pot fer dels espais de ciutadania uns nous espais de llibertat i per tant espais per fer salut. Si lluitem per la vida i el compromís cívic es pot exercir per millorar tots els aspectes del entorn i de la convivència que poden fer-la més rica i més humana i torbarem dones a tots els nivells. Si la política només existeix per tenir més diners, poder, o gloria, ... a algunes no ens hi veureu.

---

¹ Arendt, Hannah. "La politique a-t-elle encore un sens?". Editions de L'Herne. Paris. 2007

² Sloterdijk, Peter. "Extramiento del mundo". 1998. PRE-TEXTOS pg 65.

³ Zizek, Slavoj, Violència. Editorial Empúries. 2009.Pg 43.

⁴ Valls-llobet, carme."Homes i dones. Salut i diferències". Editorial Columna. 1994.

⁵ Agamben, Giorgio. "Homo sacer". PRE-TEXTOS.

⁶ Sloterdijk, Peter. "Extramiento del mundo". 1998. PRE-TEXTOS.pg 48.

⁷ Rancière, Jacques, "El viraje ético de la estética y la política". Editorial Palinodia. Colección Contrapunto. Santiago de Chile. 2007.

⁸ Birulés, Fina (compiladora). Hanna Arendt. El orgullo de pensar". Gedisa. 2000.

⁹ Arendt, Hanna. "La condición humana".

¹⁰ Corral, Carmen en " En torno a Hanna Arendt ". Centro de estudios constitucionales.Madrid. 1994.P 219.

¹¹ Tsigos C, Chrousos G. "Hypothalamic-pituitary-adrenal axis, neuroendocrine factors and stress". Journal of Psychosomatic Research 53 (2002): 865-871.

¹² Frankenhauser, M y Lundberg, U. "Women, Work and Health" 1992.

¹³ Valls-Llobet, Carme. "L'esquerra, un instint bàsic, Vint-i-una reflexions sobre els reptes del socialisme al segle XXI" 2008. Pagès editors. Pg. 294-6

¹⁴ Caramazza, "Género, espacio y poder" Colección feminismos.

¹⁵ Mary Nash i Susana Tavera "Experiencias desiguales. Conflictos sociales y respuestas colectivas. Editorial Síntesis. Madrid.1995.

¹⁶ Camps, Victoria. "El siglo de las mujeres". 1998. FEMINISMOS. Nº 45. Pg 107.